

chuldgingen... om dan daarna

genoegdoening... was uitgegaan, maar

genoegdoening, en het... sets geciteerd had,

zing luidde letterlijk... kluizen door u als

te eerste woorden... uit, 21 April 1935, makting van Prof.

schrijven van Prof... dat deze verdacht

iet genoeg over... vestie — schrijven rdachtmaking als

of, zoo was dit een... buiten stond. En in e journalistiek, dat men wat een ander... kon volstaan geven, wat ik Ik wees echter nterentie door mij n hadt in deze zaak licht zijn niet alleen te gaan, maar ook ren. Een conferentie ben. Mijnerzijds nu re hadt in uw pole sproken had en de tize de wet te laten was in strijd te

te, voorzoover het... tezegd. Want des or Uzelf (21 Juni die Ds Boeijsinga n brief van 6 Mei d nog eens naden ; te discussieeren door anderen ge goede verstaand die ik voor het t; wijs echter alle e met Ds B, ge Augustus 1935 ver t rekken van dese e.

ingeren collega to... aangeklaagd? zijn apologie? U ing U niet aan. Ik vder rusten. Maar en periode (1935), dure ter bijlesging za (jonger dan ik n anderen collega ar U toen tegen als openbaar aan?

geen volgen van... en naar de ethiek t ons de bijzondere egen Prof. Linde niet ophalen; geigen methode van en het verlangen in 1936 hetzelfde, had ik ruimt het woord geven. eezers haastiglijk l verder;

t door bemiddeling... n persoonlijk schrijft door u geweigd.

rechts melden, dat... m, en voorts, dat t geweigerd heb. ilde.

dus nooit verklaard... tdrinking verdacht ver mij dit mogelijk s Boeijsinga in zijn dit uitdrukkelijk en

g mij gegeven is... n voorlegt; waar n. Dan ware alle

aanklacht tegen mij... waarheid te hebben menen, is ten laier u bekend was, niet

niet te verstaan... ik de correspon d. Wat kan men

doet dit niets mee... geantwoord is aan ge ook vroeger een

ging van hem hadt doodgezegen om onjuistheden, welke... onder eenige achterhoudenheid over onbekende derden... te herstellen. Het betrof, zoo hebt ge daarop geant... word, niet u maar Dr Dijk. Deze had naar aanleiding van... officieel bericht, dat ge zonder commentaar uit de offici... bron in De Basiss hadt geplaatst — het ging over Dr... Vrijer — een opmerking geplaatst in de Haagsche Kerke... lade. Die opmerking hadt zij weer overgenomen in De Refor... warie zonder er een woord aan toe te voegen. Dr Marmelstein... and u toen een brief, die bezwaren maakte tegen het artikel... van Dr Dijk en verzocht u deze bezwaren te publiceren in... De Reformatie. Ge hadt hem daarop geantwoord, dat hij zich... niet tot u, maar tot Dr Dijk moest wenden.

Ik heb in uw eigen woorden, boeswel bekort — want al de... trasje, die ge er aan toevoegt, heeft met Dr Marmelstein... niets te maken — uw antwoord op deze „grove en onware... beschuldiging“ weergegeven en hoop, dat daarmee dit incident... is gesloten is.

Met genoeg, — al is Uw weergave niet volledig... en al is ze op de saillante punten niet ingegaan. Juist... die laatste reden hadt U beter de volgende woorden... in de pen kunnen houden:

Mijn lezers kunnen nu zelf oordeelen wat er van deze aan... licht waar is en hoe Prof. Schilder de kleinste geschillen... opblaast.

Want a. er was in April '35 een complex van... moeilijkheden, veel meer dan dit ééne puntje; b. er... ook aan deze aangelegenheid meer vast, dan thans... blijkt; en c. wat dat opblazen betreft: ik sprak boven... reeds over kemel en mug. U is geen vreemdeling in... Jeruzalem; ik behoeft U derhalve niet te herinneren... er omstreeks April 1935 zoolo ongeveer is afge... speeld vóór en achter de schermen. Was Uw ééne geval... te denken geweest van heel de samenknoping van... conflicten en probleemverhaspelingen, die in dien tijd... — heusch niet casueel — ongeveer tegelijk den strijd... over zaken is begonnen te denatureeren tot een strijd... tegen personen, ik zou misschien van Uw aanval me... niet zoo veel hebben aangetrokken: sedert de dagen... van Assen ben ik wel wat gewond. Maar in de lente... van 1935 moest ik mijn verlangen aan U stellen: een... zing, om de sfeer te zuiveren. Thans, na ruim een... jaar, begint er in onze open brieven eindelijk iets van... te komen: een moeilijke verkregen winst, maar een winst... dan toch, die ons samenleven ten goede komen zal.

Sommigen denken: persoonlijke geschillen moeten men... particulier afdoen. Ik ben 't er mee eens als 'kan. Maar... de men eenmaal bij persoonlijke geschillen duizenden... menschen bijgehaald heeft, dan zijn die duizenden meer... aan één of twee personen. Publieke zaken, of publiek... gemaakte publiek, particuliere zaken particulier.

We zijn hiermee — gelukkig — door deze aangelegen... heid heen. Want over Uw volgende woorden zal ik... naar zwijgen.

Op uw openbaren brief zelf zal ik in een volgend nummer... terug komen. Maar ik wil reeds nu u zeggen, dat ik er niet... an denk dezen heelen brief, die den omvang heeft van een... kleine brochure, als geheel en in volen omvang over te nemen... elke eischen stelt men niet, want dan zou De Heraut, evenals... voor u gedaan is, een bijvoegsel moeten geven, en mijn repliek... nu dan uitsluit tot vier bladen. Uw bijvoegsel is apart... verdraagbaar gesteld voor de lezers van De Heraut. Ieder lezer... kan dus zelf daarvoor oordeelen.

We komen tot iets anders.

Hebben we n.l. tot nu toe ons moeten bezighouden... met vermoedende persoonsgeschiedenissen, die kerkhisto... riech van geenerlei betekenis zouden zijn, indien ze door... U buiten de openbare discussie gehouden waren, thans... tegen nog eenige zaken onze aandacht. Uw eigenlijk... antwoord op mijn laatste „Open Brief“ komt nu aan de... de. U vangt dit aan als volgt:

Waar ik thans op uw Open Brief zelf een kort antwoord... even ga, daar is mijn bedoeling niet om opnieuw in te gaan... al de vraagstukken, waarover tusschen u en mij verschil... in inzichten bestaat. Waar ge telkens klaagdet in De Refor... matione, dat ik u niet antwoordde en van meer dan een zijd... ing dringend verzocht werd uw kritiek op den Calvinistenbond... en Calvinistencongres en de Calvinj-herdenking te Parijs te... geantwoorden, heb ik, voordat ik op de principieele vraagstuk... ken, die van zovoel ingrijpende belang zijn, inga, eerst kort... reeds zoo lang hangende geschilpunten willen afdoen... Maar een debat opnieuw daarover openen doe ik niet. Het... is maar de aandacht afleiden van wat voor mij de hoofd... zaak is.

Wat „voor U“, of „voor mij“ de hoofdzaak is, doet hier... al niet ter zake. Heeft men eenmaal iemand beschuldi... g van iets dat hij niet deed, dan is rectificatie noodig;... ze zullen zien, wat hiervan geschiedt.

We lezen:
Ik wil ditmaal alleen antwoorden op een tweetal concrete... punten, waarvan ge beweert, dat ik uw gevoelens of bezwaren... niet heb weergegeven.

Het eerste punt raakt de eere-promoties door de Vrije... theologische faculteit te Parijs bij de Calvinj-herdenking aan... tuit. Rutgers en mij verleend. Ge hebt op de aanvaarding... van dit eere-doctoraat, speciaal door mij, kritiek geoefend... over vriendelijk was deze kritiek niet. Waar ieder zich ver... toekt over dit eerebewijs in onze personen aan de Vrije... Universiteit gebracht, kwamt gij alleen om een paar stekel... en doorren in dien eerekrans te vlechten.

Haar vergist U zich. Eén der toenmalige Reformatie-... redacteuren heeft in dit blad (15 Maart 1935) gelukke... wachti, en dat zeer spoedig: „in de pas afgelopen week... bericht er te Parijs... etc“, aldus vangt zijn artikel aan... schiedt U dus mij een verwijt ervan te maken, dat ik... geen gelukwensch eenmaal volbracht zijnde (er zijn 't... gevallen van eerepromoties van Kamper-collega's,... waarover „De Heraut“ geheel en al zweeg), mijn con... scientie trok voor de zaak van het Kamper promotie... bewijs, een aangelegenheid, welke door Uzelf jaren lang... van over is besproken? Maar het stekelige kan ik daarin... niet vinden (Ref. 22 Maart 1935). Is het „stekelig“... dat men een tweeden gelukwensch van hetzelfde blad... behoeft? Zoo ja — maar ik ontken dat — wat... dan van Uw eigen zwijgen over andere gevallen van... eerepromoties te denken? Laat ons toch geen persoons... geschiedenissen schrijven. Blijven we liever bij de zaak:

Ik verwijz daarvoor naar „De Reformatie“ van 10 Mei... 1935, blz. 260, kolom 3, g.

met gelukwenschen is ons blad steeds sober geweest;... zaken van beginsel zijn gewichtiger.

Gij vervolgt:

Met de bekende tactiek werd een vroeger citaat van mij... aangehaald om mij de vraag te stellen, of ik, die vroeger het... promotierecht der Theologische School bestreden had, nu ver... anderd was van meening, waar ik zelf een eere-doctoraat... aannam van een Theologische Faculteit. Natuurlijk wist ge... zeer wel, dat dit niet het geval was. De bedoeling was dus... alleen om te wijzen op de inconsequentie van mijn handelwijze.

Men kan het óók zoo uitdrukken: de bedoeling was... de reeds eerder, zoowel in „De Reformatie“ als in mijn... brochure „Afhouw“, aangewezen reeks van inconse... quenties der bestrijders van het Kamper promotierecht... als met een nieuw geval aangevuld publiek te consta... teeren. En is dat geen recht? Wie telkens... verzekert: „God wil het niet, dat Kampen promoveert“... (daarop komen de bezwaren feitelijk neer), die moet het... anderen niet euveld duiden, als zij erop wijzen, dat door... sommigen den éénen keer in het openbaar ( ) wordt... goedgevonden, wat door hen een andere maal — als het... Kampen betreft — in Gods naam wordt geweigerd. Mijn... vraag, of U veranderd waart, had dus haar zin; er... zijn er wel meer van opinie veranderd, Dr A. Kuyper... en Prof. Honig, en sommige curatoren; moest men het... nu uilgeeloten achten, dat U een argument, door U jaren... lang gebezigd tegen Kampen's promotierecht, voortaan... achterwege zoudt laten, nu het in het Parijsche geval U... niet verhinderd had in de aanvaarding eener hul met... precies gelijke onderstellingen en gezagswaarde, als... Kampen zou geven, stel, dat het promoveerde? Het is... een zuiver objectieve vraag, die uit publieke gegevens... opkomt; waarom U dan ook beter volgende woorden... in de pen hadt kunnen houden:

Ik zou om een eere-doctoraat te krijgen mijn principieel... standpunt verloochend hebben.

Want dat staat nergens; het spijt me, professor... Kuyper, dat U, ondanks alles, wat tusschen ons ver... handeld werd, nóg steeds mijn woorden zóó „wee... geeft“, dat de weergave onjuist wordt. Onjuist in dien... zin, dat U mij in den mond legt, wat niet gezegd is. Het... spijt me, dat de persoonsgeschiedenis U zóózeer inte... resseert, dat U een gelijke interesse ook mij opdringt... zonder dat uit mijn woorden zelf te kunnen rechtva... ardig. Ik heb eenvoudig gevraagd naar Uw argum... ten; ik heb, toen U éen argument gaf (U verklaarde n.l... dat de Parijsche faculteit niet op eigen naam... promoveerde) daarop onmiddellijk geantwoord (Reformatie... 3 Mei 1935) dat deze Parijsche faculteit wel degelijk... op eigen naam, zonder eenig universitair verband... met andere faculteiten promoveerde, en ik wees met de... stukken aan, dat dit duidelijk blijkt uit de officieele... promotiepapieren, théses, dissertaties etc. Dat zijn heel... gewone zakelijke argumenten; en U kunt niet verlangen... dat Uw gereformeerde collega's uit lofter respect voor... Uw persoonsgeschiedenis over deze publieke vraag... punten nu maar zwijgen, alleen maar om te verbergen... dat U h.i. te Parijs aanvaardt, wat U niemand toestaat... uit Kamper handen te aanvaardden.

Doch we gaan verder; U vervolgt:

En daarbij kwam het tweede bezwaar, dat de Faculteit, die... deze eere-doctoraten verleende, modern was.

Als ik U goed begrip — zie wat nog volgt — dan... wilt U daarmee zeggen, dat ik betoogd heb, dat een... niet-gereformeerde faculteit niet een gereformeerde pro... moveeren kan. Maar dat is alweer onjuist. We zullen nog... eens een gedeelte citeeren van mijn artikel, waarop U... blijkaar doelt (Reformatie, 26 April 1935):

Hiermede is het karakter der faculteit reeds tevens aan... geduid. Het is door den loop der geschiedenis bepaald als... niet-orthodox. De vakken worden verdeeld over lutherschen en... gereformeerden; de studenten, en ook de gepromoveerden... moeten het van beide groepen hebben. De faculteit deed van zich... spreken door het symbolofideïsme: de behoudende kracht van... het geloof hangt volgens deze theorie niet af van de juistheid... onzer theologische inzichten, doch van de echtheid en de... kracht der overgave van het hart aan God; door onjuiste... theologische meeningen wordt deze niet gehinderd. Roomschen... en tusschen orthodox en liberaal een brug slaande protestanten... hebben naar die leer gehinderd. De nagedachtenis van Nathan... Söderblom is expres in een officieele zitting geëerd. Adolf... Keller sprak over „het neocalvinisme van Karl Barth“.

Conclusie: mij is niet duidelijk, waarom 't indertijd door de... Kamper professoren(?) in hun strijd voor het promotierecht... geschiede beroep op Montauban als „ongelukkig“ is afgedaan... door „De Heraut“. Haar redacteur is thans zelf gepromoveerd... door een faculteit, die met die van Montauban onder zijn vonnis... viel; daartoe stond zij confessioneel verder van ons af... dan Montauban (Montpellier). De Heraut-redacteur noemde... (gelijk wij citeerden) Montauban het „ééne voorbeeld van een... Theol. faculteit, die buiten het Universitair verband het pro... motierecht uitsceft“. De Parijsche was er toen ook reeds om... „op eigen naam“ te promoveeren. Zie b.v. het titelblad van... Prof. Lecris „Thésis“ van 1931, en let op het verschil met... die van 1894.

De eenvoudige redeneering lijkt me doorzichtig genoeg... Ze komt hierop neer:

- a) men zegt: Kampen mag niet promoveeren, want het is niet verbonden aan andere faculteiten;
- b) maar ik antwoord: Parijs is dat evenmin;
- c) men zegt: om de eenheid der wetenschap in de wetenschappelijke keur der promotiehandeling te waarborgen, moet een promoveerende faculteit niet alleen zelf uit één beginsel haar wetenschappelijke arbeid opbouwen, doch behooren de andere faculteiten, waarmee ze samenwerkt, desgelijks te doen; dan immers geschiedt de promotie niet alleen op gezag van promotor en promoveerende faculteit, doch ook op gezag van den universiteitsrektor, die dan in zijn persoon het wetenschappelijke en óók het confessioneele gezag der geheele universiteit belichaamt; derhalve: Kampen kan niet promoveeren, want al is het één in wetenschappelijk én in confessioneel opzicht, het mist toch voor heel het universitaire wetenschap de confessioneele én wetenschappelijke samenwerking met andere faculteiten;
- d) maar — zoo antwoord ik — daartegenover staat het nuchtere feit, dat de Parijsche faculteit niet alleen het universitair karakter ten eenen male mist,

2) Behalve Prof. Ridderbos.

doeh dat ze ook zelf in haar simpele faculteits-... verband allermint een confessioneele eenheid is;

e) derhalve moet een gepromoveerde van Parijs niet langer Kampen's promotierecht in den weg gaan staan, want:

te het staat met Parijs gelijk, wat het missen van het universiteitsverband aangaat;

Zo het heeft boven Parijs vóór, dat het wel degelijk een confessioneele eenheid is, wat van Parijs allermint gezegd kan worden.

Mijn opmerking, dat de Parijsche faculteit vorder van ons afstaat dan een andere, brengt dus geen bezwaar in tegen Uw gepromoveerd-worden, doch neemt bezwaren weg tegen Kampen's promoveeren kunnen. Als een moderne, en uit allerlei kerkelijke en confessioneele kringen opgebouwde faculteit promoveeren mag, zonder universitair verband, hoeveel te meer dan een overeenkomstige hoogeschool te Kampen, die uit één kerkelijken kring is opgebouwd en uit één confessioneel beginsel haar arbeid opbouwt?

Maar Uw bedenkingen zijn nog niet weggenomen; gij vervolgt:

Het was daartegen, dat ik nu opkwam. Ge ontkent thans, dat ge dit gedaan hebt. Het is daarop, dat ik u antwoordden wil door uw eigen woorden aan te halen. De promotierecht-questie zelf kan ik daarbij buiten bespreking laten. Ik heb, meen ik, daarop u vroeger een volkomen afdoend antwoord gegeven. Het feit, dat ik een eere-doctoraat van deze Vrije Theologische faculteit aannam, was niet, zoo antwoordde ik u, omdat ik veranderd was van meening omtrent het promotierecht onzer Theologische School.

Dat „volkomen afdoende“ antwoord is mij werkelijk niet bekend. Wel weet ik, dat ik op die punten, die mij van beslissende betekenis schenen (vooral dat puntje van „op eigen naam“ promoveeren) hen ingegaan, zonder door U weersproken te zijn („Reformatie“ 3 Mei 1935); dat daarna Prof. Grijndanus in zijn klare artikel („Reformatie“ 10 Mei 1935) verder op de zaak van den parallel Parijs—Kampen is ingegaan, waarmee ik mij ontslagen achtte van den plicht, nog eens mijnerzijds te zeggen, wat Prof. Grijndanus op overbetere wijze had aangehouden; en dat ik elk oogenblik bereid ben, in te gaan op eventueel nog overblijvende (d.w.z. mogelijk nog niet besproken) puntjes, als U dat verlangen mocht. M.l. zoudt U goed doen, als U dit verlangde, en vooral, als U dan, vóór het uitspreken van dit verlangen, aan Uw lezers door-gaf wat door „De Reformatie“ is gezegd (ik ben tot hetzelfde bereid). U zoudt op die manier den vrede in de kerken ten zeerste kunnen bevorderen, en de Vrije Universiteit er mee kunnen dienen. Want met de volgende woorden — dat geloof U zelf wel — is de kwestie zelf niet afgedaan:

En het principieel verschil tusschen deze Vrije Theologische faculteit te Parijs, die hier historische rechten kon doen gelden en een geheel ander karakter had dan onze Theologische School, toonde ik aan.

Ja, U toonde dit aan. Maar Prof. Grijndanus toonde aan, dat dit „geheel ander karakter“ (Parijs—Kampen) óf fictief was, óf, voorzoover het niet-fictief was, niets te maken had met de vraag van het promotierecht. U hebt destijds, naar aanleiding van „Den Haag-West“ aangekondigd, van verdere polemiek, ook over het promotierecht, af te zullen zien („Heraut“ 19 Mei 1935). De door Den Haag-West aangeschreven colleges moesten — zoo vond U — eerst maar eens onderzoeken — alsof ze daarvoor benoemd waren — wie (enkelvoud) tot al die polemieken aanleiding gaf. Inmiddels hebt U het gesprek — gelukkig — toch weer geopend, ook zonder dat er van een „invloed oefenen“ van deze colleges „op de betrokken instanties“ iets gekomen is. Hetgeen me van U zeer wijs schijnt. Want die aangeschreven colleges hebben a n d e r e mandaten. En het met elkaar confereeren kunnen de betrokken „instanties“ zelf wel regelen; ze zijn geen kinderen. Wat zou er dus tegen zijn, dat Uw blad, en het onze, nu eens rustig het gesprek weer opnamen? We konden b.v. zóó doen: U of ik beginnen iets te schrijven; ik of U nemen dat over, en geven daarop antwoord; we gaan aldus verder, het gereformeerde volk kan ons belangstellend volgen. Zou de vrede er niet door gediend worden? Als we stellingen met toelichting geven, komen we verder. Ook al zou het lang duren: binnen drie jaar kan veel gebeuren.

Nóg éen kanteekening vergunt U mij bij Uw bovenstaande woorden. Gij beroept U op de „historische rechten“ der Parijsche faculteit. Natuurlijk hebt U daarbij het oog op het feit, dat de Parijsche faculteit vroeger wel in universiteitsverband heeft gestaan, al is ze dan thans reeds jaren lang geheel geïsoleerd.

Nu zullen we maar niet praten over de kwestie, wat zulk een universiteitsverband bij een promotie in werkelijkheid beteekent; ingewijden weten: het is slechts formeel, heeft ongeveer niets om 't lijf. Maar als zulk een verband niet eens behoorlijk werkt, als het er is, hoe kan het dan na-werken, als het er niet meer is? Een collega, die Uw opmerking gelezen had, merkte dezer dagen op: als die redeneering van „De Heraut“ opging, zou men óók moeten zeggen: een vrouw, die van haar man wettig gescheiden is, kan toch nog op grond der „historische rechten“ op zijn naam geheel vrij en onafhankelijk inkoopen doen! Ik geloof, dat de vergelijking volkomen ad rem is. U hebt jaren lang betoogd: er moet op het moment niet alleen, maar ook in heel de procedure zelf, der promotie, om haar te legitimeeren, universitair verband zijn. Welnu, dat verband is in Parijs verdwenen, jaren aaneen; nieuwe hoogleeraren traden nadien op; kerkelijke invloeden — nog wel van meer dan één kerk — gelden bij de benoeming der professoren. Wat willen daar nu die „historische rechten“? Hoogstens zou men van dit argument nog iets (maar dan niet eens iets essentieels) kunnen maken, wanneer het liep over het ius promovendi van die professoren, die den tijd hadden beleefd, waarin ze nog binnen universiteitsverband stonden. Maar als dezen weg vallen, waar blijft dan de universitair samenhang? Hij is verdwenen, en om de promoties bekomert zich, ook niet op papier, geen enkele universitaire kring meer. „Historische rechten“? Ik meen, dat U goed zult doen, eropaf te laten.